

velt Nép könyvesboltjával közösen szerveztük. Egy-egy híres művész, karmester, énekes élet-rajzának megjelentetése alkalmából könyvpremiereket szerveztünk. Könyvadásával és dedikációval egybekötött hangulatos estéink természetesen más rétegeket mozgattak meg, mint a kortárs magyar zene bemutatói. *Carelli Gábor* Utam a Metropolitanbe, *Doráti Antal*: Egy élet muzsikája, *Simándy József*: Bánk bán elmondja című könyveinek bemutatóján a közönség olyan szép számmal jelent meg, hogy alig fértünk el a nagyteremben. Szép siker volt még *Kálmán Vera* szereplése férjéről írott könyvének bemutatóján, mely szerencsésen egybeesett a filmbemutatóval is. Nagy örömmel fogadták rajongói legutoljára *Neményi Lilit* is. Természetesen ezekhez kellene lelkes munkatársak, megértő és türelmes főnökök és sok-sok kapcsolat is. Az elszigetelten működő könyvtárosok, könyvtárak nem képesek produktív munkát végezni, kivált nem a zenei részlegek. Ki kell építenünk kapcsolatainkat, hogy tovább élhessünk. Nem csak a zeneoktatási intézmények, művelődési otthonok munkatársaival, lelkes tanárokkal és érdeklődő diákokkal, hanem pl. a drog-ambulanciákkal is. A könyvtáros nem zárkozhat el saját ízlése elefántcsonttornyába, meg kell ismernie olyan zenei világokat is, amelyek tőle távol állnak. Mint minden közművelődési dolgozó, aki ezt a munkát hivatásának érzi: hiszek abban, hogy a zenei „kasztok” között van átjárás. Természetesen nem mindig, és nem mindenkinek. Hazugság nélkül állíthatom, hogy tizenkilenc éves zenei könyvtárosi pályámon voltak pozitív tapasztalataim is ebben az ügyben.

Hogy mit tanácsolhatok a most induló, vagy

kedvezőtlen „környezeti ártalmaknak” kitett zenei könyvtáros kollégáimnak? Mi a legfontosabb a zenészeknek, aki könyvtáros is egyszemélyben, illetve könyvtáros, de zenei részlegben dolgozik? *Felkészültséget*, emberileg és zeneileg egyaránt. Szolgálatkészséget, vagy korszerűbb kifejezéssel élve, kapcsolatteremtési készséget. Mielőtt véleményt formálunk egy-egy zenei irányról, ismerjük meg alaposabban, részletesen. *Kapcsolatok kiépítését* fiatalokkal, idősekkel, különböző rétegekkel, csoportokkal, élőkkel és holtakkal. Kutassunk például városunk zenei múltjában. Meghatározó személyiségekkel, irányzatokkal találkozhatunk régi újságok lapjain, de idősebb zenészek, nyugdíjas kortársak a szakirodalomnál, dokumentumoknál is többet, érdekesebbet és élményszerűbbet mondhatnak zenei hagyományainkról, és lemezgyűjtők, esetleg hangszerkészítők, népzenei hagyományok őrizői, mind értékes információval szolgálhatnak nekünk. Tapasztalataim szerint az idősebb korosztály tagjai éppúgy szívesen működnek közre, ha megfelelően közelítünk hozzájuk, mint az az ifjú rockzene hallgató, aki magnetofonfelvételt kérve, saját – számunkra beszerezhetetlen – kazettáját átjátszásra rendelkezésünkre bocsátja. Így zenehallgató kiscsoportok helye is lehet a könyvtár. El lehet indulni egy-egy helyi kórus vagy zenekari együttes történetének feltérképezésével. Mindig újabb és újabb kapcsolatokra bukkanhatunk, újabb és újabb rétegeket fedezhetünk fel. Felfedezéseink pedig munkánkat színesítik, eredményesebbé, élőbbé teszik és – minősítik is.

Tóth Ferencné Pattogató Judit

Európa legszebb gyermek- és ifjúsági könyvei Padovában

December 13-án nyitották meg az olaszországi Padova 19. század első felében épült csodálatos neoklasszicista kávéházában, a Pedrocchiban azt az ünnepséget, melyen Európa legszebb gyermek- és ifjúsági könyveit díjazták. Ezt megelőzően ebben a Velencétől alig félszáz kilométerre fekvő patinás városban, ahol lépten-nyomon Giottóra, Mantegnára,

Donatellóra és Galileire emlékeztetnek az épületek, ült össze a zsűri, hogy döntést hozzon. A padovai egyetem, ahol ez a munka folyt, kontinensünk egyik legrégebb ilyen felsőfokú intézménye. Egykor sok magyar diák alma matere volt. Többek között lépcsőit koptatta, 1454-től, *Janus Pannonius* négy éven át. De itt volt előbb diák, majd később tanár az idősebb

bik *Pier Paolo Vergerio* is (1370–1444), aki nemcsak arról volt nevezetes, hogy humanista polihisztorként meghatározta a maga korában az észak-olasz város szellemi arculatát, hanem, hogy 1418-tól haláláig magyar földön élt és terjesztette eszméit. *Zsigmond* német–római császár és magyar király bizalmasaként alapvető hatást gyakorolt *Vitéz Jánosra*, rajta keresztül pedig *Janus Pannoniusra* és *Mátyás királyra*. Sírjának helye ismeretlen ugyan, de annyit tudunk, hogy Budán temették el.

Nos, az Ifjúsági Könyvek Európa Díját erről a kiváló gondolkodóról nevezték el, mert neveléstudományi munkájában (*De ingenuis moribus et liberalibus adolescentiae studiis*) alaposan foglalkozik a fiatalok művelődésének fontosságával. A 11 tagú zsűrit ez évben is, miként már 27 éve két évenként, az egyetem az ifjúsági irodalommal és az olvasással foglalkozó részlege hívta össze *Anna Maria Bernardinis* és *Giuseppe Flores D'Arcais* professzorok vezetésével. Tagjai főleg az ifjúsági irodalommal foglalkozó professzorok, tudósok, ebben az évben Észtországból, Finnországból, Franciaországból, Norvégiából, Magyarországról, Olaszországból, Spanyolországból és Svédországból. Hazánkat e sorok írója képviselte, aki a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem oktatója.

Az előkészítő munkálatokhoz tartozott, hogy a zsűri tagjaihoz az év elejétől folyamatosan mintegy 400 könyv érkezett Európa 15 országából (Ausztria, Belgium, Csehszlovákia, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Lengyelország, Magyarország, Norvégia, NSZK, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország).

A díjazással egyidőben különben Pinocchio és társai elnevezéssel kiállítás is nyílt, amelyen az európai gyerekek legkedvesebb mesebábjairól mutatták be, valamint a róluk készített filmeket. Ebből az alkalomból a debreceni Újkerti Általános Művelődési Központ bábcsoportja elkészítette és elküldte az olaszoknak a János vitéz egyméter magas marionett figuráját, de ugyanitt *Jankovics Marcell* filmjének videofelvételét is láthatták az érdeklődők.

Műfaji kategóriák

A versenyszabályzat értelmében a díjakat különböző műfaji kategóriák szerint osztják ki. A könyvverseny (4 millió lírás) abszolút fődíját

Roberto Piumini „Lo stralisco” (A csillogó virág) című, költői szárnyalású regénye nyerte, melyet a torinói Einaudi Kiadó készített. A könyv nagyszerűen érzékelteti, elsősorban 8–12 éves gyerekek számára, a barátság és a szeretet élményét. A 42 éves író, *Roberto Piumini*, aki meghatározó egyénisége az olasz gyermekirodalomnak, e könyvön kívül még négy megjelent kötetet vett részt a versenyen. Kezdetben költéssel kísérletezett, s mint az e versenyre is beküldött másik, a költészetpedagógiával próbálkozó ismeretterjesztő műve a „Calicanto – La poesia in gioco” (Calicanto – Játékos költészet) mutatja, ért is ehhez. Igazi területe azonban a Lo straliscohoz hasonló költői próza. Köteteiről szólva nem szabad említés nélkül hagynunk illusztrátora, *Cecco Marinello* ornamentális jellegű, az ég, a levegő, a víz, a tisztaság, az igazság és a hűség kék színárnyalataiban pompázó képeit.

Az illusztrált album kategóriában *Arcadio Lobato* „La tesoro della strega Tiberia” (Tiberia boszorkány kincse, Arka Kiadó, Milánó) vitte el a pálmát. A zsűri e kisiskolásoknak szóló könyv grafikai megjelenését üdvözölte elsősorban, de erkölcsi mondanivalóját is példának ítélte. Ez a nagyalakú kötet tipográfiai szempontból is ez utóbbi tartalommal harmonizál: a szöveg az illusztrációs szerkezetbe simul. A képpoldalak a sötét árnyalatokból a világosak felé való fokozatos átmenet szerint követik egymást. Az élményhez az a sajátos térhatás is hozzájárul, amelyet a könyv alkotója úgy ér el, hogy száraz és nedves vízfestékfelületeket rétegesen fest egymásra. Ez a kötet kiváló példa arra, hogy a könyvet nem külön irodalomként és külön képzőművészetként kell szemlélünk. A kötet egységességét az is biztosította, hogy írója és rajzolója azonos személy.

A poétikai művek kategóriájában *Chrisztosz Bulotisz* görög szerző „Egy ló és egy fa különös szerelme” című műve nyert, mely allegorikus költői próza. Az illusztrációk színvonala, mint általában a görög könyveknél, ennél sem éri el a tartalom mélységének szintjét.

A következő kategória elnevezése nem eléggé pontos, hiszen „didaktikus” helyett inkább „ismeretterjesztő” kellene mondanunk, ugyanis a didaktikusság, ha különböző mértékben is, de valamennyi gyermek- és ifjúsági művet áthatja. Nos ebben az ismeretterjesztő mezőnyben legjobban a francia Gallimard Kiadó „Le nid, l'oeuf et l'oiseau” (A fészek, a tojás és a madár) című kötete bizonyult. A könyv fő erőssége, hogy a madár életének leglényege-

sebb jellemzőit a legtudományosabb pontossággal, tökéletesen élethű képek segítségével mutatja be. A kiadó másik beküldött könyvében, az „Armes et armures”-ben (Fegyverek és fegyverzetek) ugyanezt a műgondot tapasztalhatjuk, s a mérleg serpenyőjét jószerével az a tény billentette az előbbi javára, hogy az élet birodalmába és nem a haláléba vezeti el kis olvasóit.

A *történelem népszerűsítése* kategóriában az olasz *Renée Reggioni* „Roma contro Roma” (Róma Róma ellen, Istituto Geografico de Agostini-Navara) és a norvég „Mette Newth Bortforelsen” (Emberrablás, Tiden Norsk Kiadó, Oslo) című regénye megosztva kapta meg a témakör és műfaj díját. A nálunk nem, de világszerte ismert olasz regény-, dráma- és televíziójáték-író története a Római Köztársaság utolsó éveiben játszódik Rómában, Szicíliában és Ázsiában, főszereplői pedig többek között Caesar, Cicero és Mithridates. A ropant elegáns, aranyozott borítóval, merített papíron kinyomtatott könyv azonban e sorok írójának tetszését kevésbé nyerte el, mint norvég társa. Utóbbi ugyanis egy kis grönlandi eszkimó népcsoport tragikus történetét regéli el érzékletesen. A könyv tipográfiai szempontból is elsőrangú. Nagy betűi olvastatják magukat, így a fiatal olvasó elfeledi, hogy hosszabb regényt tart a kezében.

Az úgynevezett *narratív* kategóriába főleg az előbbiekre nem sorolható regények vagy cselekményes történetek és mesegyűjtemények kerültek. Amúgy elég nehéz a kategóriák között rendet teremteni, mert a győztes könyv története is 1943-ban játszódik, ami ugyebár már jócskán történelem. Viszont a hangsúly nem a történelem megismertetésére vagy egyébre, hanem egy lelkiállapot finom rajzára esik *Leo Meter*nek a német Gertraud Middelhaue Verlag, Köln által kiadott „Briefe an Barbara” (Levelek Barbarának) című könyvében. *Barbara Meter*, az egykori kislány, jelenleg filmrendező, apja ukrán frontról küldött leveleit rendezte sajtó alá. Az apa illusztrációi a halál torkában is az életre biztatnak. A lélek erejének hű dokumentumai ezek a faksimilében is megjelenő, elsárgult levelek.

Egyebek... és a magyarok?

A versenyre *kiadatlan művek* kéziratait is be lehet küldeni. A zsűri az efféle művek közül a „habent sua fata libelli” jelíggel postázott

„Vento di riforma” (A reform szele) című kéziratot jutalmazta első díjjal. A könyv *Pier Paolo Vergerionak*, a 16. században élt református püspöknek az életregénye. Ő nem azonos, csak rokona a verseny névadójával, aki még az előző évszázadban tevékenykedett. Akiről a könyv szól, 1498-ban szintén Capodistriában született, mint őse és 1565-ben Tübingenben halt meg. Kalandos élete során, pápai nunciusként előbb a „szakadár” Luthert akarta visszacsábítani az anyaszentegyházhoz, de, miközben a reformátorok írásait tanulmányozta, ő maga is eltávolodott a katolicizmustól, és 1549-es kiközösítését követően, evangélikus lelkész lett.

Végül a zsűri odaitélte szokásos *különdíját* is. Ezt a svéd Rabén és Sjörgeren stockholmi kiadó „Oberon’s Gästabud” (Oberon lakomája) című furcsa könyv kapta. Alkotói, *Lennart Hellsing* és *Tonny Ostmar* „Shakespeareiádnak” is nevezik alkotásukat, mely csak félig-meddig nyerte el e sorok írójának tetszését, mert igaz ugyan, hogy a nagy angol költő műveit idéző versikék közelítik a fiatal olvasót a nagy klasszikus angol művekhez, a szokatlan, a hagyományostól erősen elütő vízfestékekkel színezett ceruzarajzok azonban elidegenítenek, inkább felnőtt olvasmánnyá változtatják a könyvet.

És a magyar könyvek? Öt olyan, hazánkból származó könyv vett részt a versenyen, amelyet – a hazai sikerek alapján – részben e sorok írója javasolt a padovai szervezőbizottságnak, s így a Móra Könyvkiadótól *Barcy Zoltán* és *Somogyi Győző*: *Magyar huszárok* című műve, *Tótfalusi István* válogatása: *Henry Rousseau* Zsivajgó Pálmafán, *Sulyok Magda* szerkesztése: a Boszorkabál és az Alvó lovagok (összeállítás lengyel regékből és mondákból) szerepelt a versenyen. A Kossuth Nyomda Kiadói Főosztályának a Táltos Kiadó GMK-val közösen elkészített művét, a *Vargha Balázs* válogatta Új Képes Bibliát küldte el a zsűritagoknak. Utóbbival a kiadó arra törekedett, hogy a Károli-biblia szókincséből és hangzásából úgy vegyen át, amit csak lehet, hogy az a mai gyerekek és felnőttek számára egyaránt érthető legyen. E nemes törekvés ugyan visszhangra talált a nemzetközi bíráló bizottságnál, *Mata János* kissé kötetlen, néhol harsány rajzait azonban nem egészen találták a témához méltónak.

Azok a legjobb könyvek, amelyek kategóriájuk díját nem hódítják el, kétféle elismerésben még részesülhetnek; a csaknem négyszáz kötet közül ez évben 76 alkotást soroltak az „elisme-

résre méltó” (honour list), illetve az ennél alacsonyabb „említésre méltó” (mentioned) fokozatra.

Öröm, hogy a Boszorkabál, amely a decemberi díjkiosztáson oklevelet kapott, a zsűrizés során a narratív díj esélyeseként is szóba került. Egyébként az 1987-es „Szép magyar könyv” versenyén itthon is díjat kapott. A zsűri körében a legnagyobb sikert Réber László szellemes illusztrációi aratták, melyek nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedtek.

Barcy Zoltán nagyalakú, szép kiállítású könyve a Magyar huszárak 1987-ben „az év ismeretterjesztő könyve” elismerést kapta hazánkban, Padovában is szép reményekkel indult e kategóriában. Talán egyedül a témaválasztás az, ami esélyeit kissé visszavetette. A zsűriben ugyanis élt bizonyos ellenérzés a katonai témák iránt, és ezt a tényt *Somogyi Győző* hiteles és színes grafikái sem voltak képesek ellensúlyozni. Az mindenestre szép eredmény, hogy a könyv elismerő oklevelet kapott.

Végül ha általánosságban is értékelni akarjuk ezt a könyvversenyt, elmondhatjuk, hogy rendszeres megrendezése igen hasznos, mert Európa-szerte felhívják a gyermekkönyvek kiadói és terjesztői figyelmét a legértékesebb ifjúsági könyvekre. Sajnálatos, hogy hazánkban az efféle könyvek kizárólagos tudományos saj-

tója, a *Könyv és Nevelés* megszűnt. A világ más országaiban nincs ez így, erről személyesen is meggyőződhettem, hiszen például a padovai egyetem könyvtárának egyik termében az állványokat zsúfolásig megtöltik az ifjúsági könyveket tudományosan elemző folyóiratok.

Csak sajnálhatjuk, hogy Nagy-Britannia és a Szovjetunió, valamint néhány „szocialista tömbhöz” tartozó ország nem vett részt a versenyen. Igaz, hogy az utóbbiak nyomdatechnikája – talán a magyarét kivéve – olyan kezdetleges, hogy a könyvek alkotóit csak sajnálni lehet emiatt. Például a beküldött lengyel vagy csehszlovák könyvek tartalmukat illetően elsőrangúak, kivitelezésük azonban siralmas volt. Európa gyermek- és ifjúsági könyvkiadásának általános tendenciája, hogy sok a színvonalas illusztrált album, és igen kevés a költői mű. A szerzők legtöbbször az ember és a természet, az ember és környezete kapcsolatát teszi pozitív vagy negatív élménnyé. A történelmi ismeretterjesztés szintén szegényes. Sok kiadvány a gyerekeket olvasásra, történetek, regények értelmezésére tanítja. Leginkább az olasz és spanyol könyvek végén találtam ilyen didaktikai függelékeket, amelyekhez hasonlókat magyar könyvekben még nem láttam. Sok módszer megismerése talán segíthetne az értékme-görzésre szinte reménytelenül vállalkozó könyvkiadóinknak. **Rubovszky Kálmán**

Lapozgató

Folytatást és megújodást ígér Köpeczi Béla a *Magyar Tudomány* idei első számának főszerkesztői beköszöntőjében. A folyóirat egyharmadával megnövekedett terjedelemben (magasabb áron, harminc forintért) jut el 1990 januárjától az olvasóhoz, s a múltéhoz képest határozottabban fogja képviselni a tudomány álláspontját, ismerteti a kutatási eredményeket és azok hasznosítását. A hazai tudományos életben zajló viták mellett a határokon túli eseményekről is tájékoztat, így lehetőséget nyújt az összehasonlításra. Felmutatja a tudomány és a gyakorlat közti összefüggéseket is, hiszen végső soron „minden tudomány szándéka és próbája az alkalmazás”. „Olvasóinktól pedig azt kérjük – írja végül *Köpeczi Béla* –, kísérjék figyelemmel munkánkat... bíráljanak

vagy biztassanak, illetve tegyék mind a kettőt... készek vagyunk a sokirányú párbeszédre.”

„**A Holocaust típusú események** a modern civilizáció kizárólag racionális megfontolásokat szorgalmazó folyamatának logikus termékei” – állítja *Zygmunt Bauman A Holocaust szociológiája* címmel külföldön megjelent tanulmányában, amelynek tömörített változatát ugyancsak a januári szám közli. A szerző szerint „a civilizáció folyamata elszakítja az erőszak alkalmazását a moráltól... a bürokratikus tömeggyilkosság elkövetői előtt semmiféle morális dilemma nem merül fel”. Ez a tétel – úgy tűnik – érvényes a jelenben is.